

Kitap İnceleme | Tuncay Bilecen ♥

B. Dilara Şeker, İbrahim Sirkeci, M. Murat Yüceşahin (der.) (2015). **Göç ve Uyum**, **Turkish Migration Series**, London, UK: Transnational Press London (ISBN: 978-191078108-1) 1. Baskı, 202 Sayfa.

21. Yüzyıl göç çağı mı olacak? Dünyadaki son yirmi yılda yaşanan nüfus hareketlerine bakılırsa, uluslararası göç önümüzdeki yıllarda da katlanarak artmaya devam edecek gibi görünüyor. Ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, bölgesel çaplı çatışmalar, savaşlar, ekonomik anlamda yeni bir gelecek kurma istediği vs. gibi sebeplerle sınırlar arası mobilizasyon daha önce hiç olmadığı kadar artıyor. Göçün yaygınlaşmasına koşut olarak sosyal bilimler disiplini içerisinde göç konusuna yönelik ilgi de gün geçtikçe artıyor. Turkish Migration Series arasından çıkan “*Göç ve Uyum*”, B.Dilara Şeker, İbrahim Sirkeci ve M.Murat Yüceşahin’in editörlüğünde hazırlanan derleme bir kitap çalışması. Kitap, her bir bölüm başka yazar/yazarlar tarafından kaleme alınmış on üç bölümden oluşuyor.

Kitabın, “Uyum Çalışmalarına Giriş” başlıklı giriş yazısında, “günümüzde göçmenlerin uyum süreçlerine ilişkin çalışmaların yeni paradigmalara ışığında ele alınması gittikçe ağırlık kazanıyor” ifadeleri yer alıyor. Gerçekten de *Göç ve Uyum*’un hemen her bölümünde karşımıza çıkan izlek, göçmenlerin uyum sorunu oluyor. Uyum konusu, günümüzdeki göç trendleri doğrultusunda entegrasyon, çok kültürlülük, kültürleşme, çoğulculuk kavramları dolayımında birçok bölümde farklı boyutlarıyla tartışmaya açılıyor. Entegrasyon ve asimilasyon kavramları arasındaki ilişki de kitabın önemli tartışma konularından birisi. İlk olarak Anglo Sakson dünyasında karşılığını bulan çok kültürlülük kavramı ile daha çok Kıta Avrupası ülkelerinin göçmenlere yönelik politikalarında karşımıza çıkan asimilasyon kavramları, farklı ülke örnekleri ve farklı göçmen grupları üzerinden kitabın çeşitli bölümlerinde ele alınıyor.

Göç sürecinde birey ve grupların birbirleriyle temaslarının yarattığı psikolojik ve kültürel etkileşim kültürleşme kavramı ile ifade ediliyor. Betül Dilara Şeker, “Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme” başlıklı kitabın ilk bölümünde kültürleşme kavramını, bütünleşme, asimilasyon, marjinalleşme stratejileri etrafında tartışmaya açıyor. Baskın toplum bakımından ise kavram; çok kültürlülük, eritme potası, ayrışma (segregation) ve dışlama boyutlarıyla örneklendiriliyor. Şeker, uyum ve kültürleşme arasındaki ilişkide, yaş, cinsiyet, etnik köken, din, sosyo-ekonomik durum

♥ Kocaeli Üniversitesi, Öğretim Üyesi (Yrd. Doç.Dr.) / Regent’s University London, Regent’s Centre for Transnational Studies, Doktora Sonrası Misafir Araştırmacı. E-posta: tuncaybilecen@gmail.com.

Not:

Bu inceleme, “Londra’da Yaşayan Türkiyeli Göçmenlerin Emek Piyasalarındaki Konumlarının Belirleyicileri” başlıklı, Regent’s University London, Regent’s Centre for Transnational Studies’da yürütülen, TÜBİTAK, 2219-Yurt Dışı Doktora Sonrası Burs Programı tarafından desteklenen, doktora sonrası araştırma projesinin literatür taraması kapsamında yapılmıştır.

gibi etmenlerin etkisinin yanısıra dil yeterliliğinin önemini de vurguluyor. Yeni kültürde yaşama süresi, dil yeterliliği, kültürel uzaklık ve baskın toplumla kurulan ilişki düzeyi uyumu etkileyen faktörler arasında yer alıyor. Bireyin yaşadığı sosyo-kültürel adaptasyon yıllar içinde azalma gösterirken, psikolojik adaptasyonu dalgalanmalar gösterebiliyor.

Göçmenlerin yaşadıkları dil yeterliliği sorunu, Jeffrey H.Cohen ve Nidia Merino Chavez'ın "ABD, Ohio, Columbus'ta Göçmenler, Ayrımcılık ve Uyum..." başlıklı bölümde de Ohio'da yaşayan Latin göçmenler üzerinden irdeleniyor. Bu bölümde, Latin göçmenlerin Ohio özelinde yaşadıkları ekonomik ve sosyal izalasyonun ve uğradıkları ayrımcılığın temel belirleyicisi olarak dil yetersizliğine vurgu yapılıyor.

Duygu Türker ve Ayselin Yıldız, "Göçmenlerde Sosyo Psikolojik Entegrasyon Analizi" başlıklı bölümde entegrasyonun, psikolojik, sosyokültürel, ekonomik, yasal/ politik, sosyo-ekonomik, kültürel/ dinsel boyutlarına dikkat çekiyorlar. Bu kısımda göç yazınındaki entegrasyona ilişkin literatüre de yer veriliyor ve sosyal kimlik teorisinin perspektifinden göçmenlerin kimlik ve aidiyetler üzerinden grup içi ilişkiler vasıtasıyla içinde buldukları topluma adaptasyonları irdeleniyor. Burada bireyin politik tutumundan, taraftarı olduğu futbol kulübüne, sosyal medyadaki davranışlarından dinsel örgütlenmeler içindeki konumuna kadar kimlik oluşumuna etki eden birçok faktöre yer veriliyor.

Ali Çağlar ve Abdülkadir Onay, "Entegrasyon/ Uyum: Kavramsal ve Yapısal Bir Analiz" başlıklı üçüncü bölümde, entegrasyon, uyum, adaptasyon gibi sözcüklerin Türkçe ve İngilizce karşılıklarının farklı olmasına dikkat çekiyorlar. Kimlik oluşum sürecini etkileyen objektif ve subjektif faktörler, alt kimlik – üst kimlik ilişkisi içerisinde sıralanıyor. Özellikle içinde bulunulan siyasal konjonktür kimlik oluşturma sürecine etki eden temel faktörlerden bir tanesi. Kültürleşme kavramı yine Berry'e referansla asimilasyon, entegrasyon, ayırma/dışlama, ve marjinalizasyon kavramlarıyla bu bölümde de işleniyor.

Göç ve Uyum'ün alan yazınına yaptığı en önemli katkılardan biri de göçmenlere yönelik değişen devlet politikaları ve uygulamalarına kitabın çeşitli bölümlerinde yer veriliyor olması. Özellikle son yıllarda çeşitli Avrupa ülkelerinde göçmen akımını sınırlandırmaya yönelik olarak yapılan düzenlemeler, bu konudaki Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikaları kitabın birçok bölümünde karşımıza çıkıyor.

Fabro Salomoni, "Göçmenlerin İtalya'da Entegrasyonu" başlıklı bölümde İtalya'da göçmenlere ilişkin uygulanan politikaların yıllar içerisinde nasıl değiştiğini gösteriyor. İtalya örneğinde, göçmen akınıyla karşılaşılana kadar göçmenlere yönelik hukuksal düzenlemelerin ve politikaların olmadığı görülüyor. Yapılan düzenlemeler politik gücü elinde bulunduranın zihniyeti doğrultusunda değişiklikler arz etmiş. Salomoni, son yıllarda İtalya'da "insan değil işgücü geliyor" mantığı ile kültürel ve çoğulcu modelden asimilasyon modeline geçildiğini vurguluyor.

Göçmenlerin terk ettikleri ana vatanlarına geri döndüklerinde yaşadıkları uyum sorunları "re-entegrasyon" kavramıyla ifade ediliyor. Göçün bir başka boyutu da göçmenlerin çeşitli sebeplerle (ekonomik, politik, kültürel, yaşa bağlı nedenler vs.) ülkelerine geri dönmeleri, bir başka deyişle tersine göç. Çağlar ve Onay, üçüncü bölümde tersine göçü teşvik eden Avrupa ülkelerinin uyguladıkları politikalara ilişkin örnekleri sıralıyor.

Sinan Zeyneloğlu ve İbrahim Sirkeci, "Türkiye'de Almanlar ve Almancılar" başlıklı bölümde de Almanya'dan Türkiye'ye dönüş yapan veya geçici (ya da dönüşümlü) olarak

Türkiye’de yaşayan ‘Almanlılar’ı 14 farklı grup altında kategorize ediyor. Sirkeci ve Cohen’in kavramsallaştırdıkları ‘Göç Kültürü Modeli’ bu bölümde, Almanya ve Türkiye arasında oluşmuş göç ağının anlaşılır kılmada faydalı oluyor. Geri dönüş yapan göçmenlerin sosyo-demografik özelliklerinin nüfus sayımları, Türkiye İstatistik Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verileri ışığında analiz edildiği bu bölümün sonunda verilen ek tablolar vasıtasıyla söz konusu nüfusun demografik ve ekonomik dağılımına ilişkin bilgilere ulaşıyoruz.

Melek Göregenli ve Pelin Karakuş, “Göç, Kente Bağlılık ve Bireycilik-Toplulukçuluk: Kültürel ve Mekansal Göstergeler” başlıklı beşinci bölümde göçü “mekan” üzerinden tahlil etmeye çalışıyor. Bir mekanda zorunlu olarak bulunmak oraya bağlılığı azaltır mı? Mekanla kurulan ilişkinin politik ve psikolojik doğasından kültürel kavramına bakan yazarlar, altı büyük şehirde gerçekleştirdikleri niceliksel çalışma ile yerli/ göçmen nüfus arasındaki farklılaşmayı ortaya koymaya çalışıyorlar.

Yere bağlılık konusunda kitapta yer alan bir başka yazı ise İrem Umuroğlu, Melek Göregenli ve Pelin Karakuş’un, “Göçmen ya da Yerli Olmaya İlişkin Algılar: Selçuk’la Çift-kültürlü Özdeşim Süreci” başlıklı bölümde yer alıyor. Bu kısımda da mekana kişisel, sosyal ve kültürel süreçler yoluyla önem atfedilmesi, aidiyet duygusunun gelişmesinde etkili olan faktörler, ayrımcılığın boyutu Selçuk’ta gerçekleştirilen niteliksel çalışma ile irdeleniyor.

İbrahim Sirkeci ve Necla Açıık, “İngiltere’de Göçmenlerin Ekonomik Uyumu ve İşgücü Piyasasında Azınlıklar” başlıklı bölümde, Birleşik Krallık’ta göçmen uyumuna ilişkin yapılan çalışmalarda daha çok ekonomi odaklı yaklaşıldığı tespitinde bulunuyorlar. Bu bölümde Birleşik Krallık’ta yaşayan göçmenlerin nüfus bilgilerine ilişkin kapsamlı, doyurucu bilgiler yer alıyor. Türkiyeli topluluğun Birleşik Krallık’taki nüfusunun gerçekte ne kadar olduğu akademide olduğu kadar politik alanda da tartışma konusudur. Sirkeci ve Açıık, 2011 nüfus sayımı, vize başvuruları ve yerleşme izni verilenlerin sayıları üzerinden yaptıkları hesaplamayla Birleşik Krallık içerisindeki Türkiyeli göçmen nüfusunun 200-250 bin civarında olabileceği tespitinde bulunuyorlar. Oysa birçok akademik çalışmada bu sayı tahminlere dayanılarak yuvarlak hesap 500 bin olarak zikrediliyor. Söz konusu bölüm, Türkiyeli göçmenlerin durumunu diğer göçmenlerle kıyaslamak açısından da zengin bir imkan sağlıyor.

Göç ve Uyum’un bazı bölümlerinde dil ve anlatım yönünden problemliler bulunuyor. Bu okumayı bazen oldukça güçleştiriyor. Akademik çalışma yöntem bilgisi, özgünlük kadar eleştirel mesafeyi de gerektirir. Bunun için kalıplaşmış, genelleştirici ifadelerden kaçınmak gerekir. Dolayısıyla, “Ulusal ve uluslararası düzeydeki tüm çabalara rağmen, göçmenlerin yeni yerleştikleri toplumlarda ciddi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir” (s.27) gibi ifadelerden imtina etmek daha doğru olacaktır.

Akademik camiada yaygın olan, her bir bölümünün başka yazar/yazarlar tarafından kaleme alındığı bu tür çalışmaların en önemli sorunlarından birisi “bütünlüksüzlük” oluyor. Farklı konularda, farklı yöntemler kullanarak yapılan çalışmaları bir araya getirmek kaçınılmaz olarak bu sorunu ortaya çıkartıyor. *Göç ve Uyum*’da da yer yer bunu görüyoruz. Dolayısıyla, kaynakçası kitabın sonunda toplu halde verilmiş olsa da bu çalışmanın her bir bölümünü farklı bir makale olarak değerlendirip okumak daha uygun olacaktır.

